

การพัฒนาบทบาททางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับท้องถิ่น
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

The Development of the Political Role of Women in Local Political Participation

Case Study : Muang District, Nong Khai Province

ศิกัญญา อยู่เมือง (Kanyapak Yumuang)¹

ณัฐภัทร อยู่เมือง (Nathapat Yumuang)²

¹อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Political Science and Law, Burapha University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณ์ ราชวิทยาลัย

Lecturer, Administrative Curriculum, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University

Maha Vajiralongkornrajavidyalaya Campus

E-mail : kanyapak63@gmail.com

Received: 21 October 2019

Revised: 13 November 2019

Accepted: 12 December 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น และเป็นแนวทางการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรเพศหญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 75,673 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ จำนวน 385 กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยทำการศึกษาการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่น ทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง, ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่น, ด้านการติดต่อกับทางราชการ และด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), ค่า t-test และค่า F-test เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.23 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด มี 1 ด้าน คือ ด้านการไปลงคะแนนเลือกตั้ง ส่วนที่เหลือระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยส่วนบุคคลของสตรีในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยภาพรวม พบว่า อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนรายได้ที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย คือการพัฒนาความรู้ทั่วไป เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ด้านประชาธิปไตย ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรม ให้กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความรู้แบบประชาธิปไตย เจตคติและพฤติกรรมทางการเมือง แต่เนื่องจากสตรียังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร จึงไม่กล้าแสดงบทบาทที่ตัวเองมีอยู่ ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อพัฒนาบทบาททั้งสามด้านอย่างสม่ำเสมอแล้ว จะทำให้สตรีมีบทบาททางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้นไป

คำสำคัญ : บทบาททางการเมือง, บทบาทของสตรี, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this research paper are to study the local political participation of women in Muang District, Nong Khai Province and compare the local political participation of women in Muang District, Nong Khai Province with distributed by personal factors. Sampling groups in this research are the women population aged 18 years old and over who live in Muang Nong Khai District all total 75,673 people.

CHAPTER 6

Determine sampling size with calculation to find sampling group by using Yamane's formula, 385 sampling groups. The tools that used for collect the information is questionnaire, that studied the local political participation level in 5 areas; voting in election, participation in the party's activity, a role in the local community, communication with the government service and the political communication. This research used percentage, $\bar{X}$, S.D., t-test and F-test. The results of this research showed that;

1. The overall in 5 areas of the local political participation level of women in Muang District, Nong Khai Province are moderate with an average of 3.23 and S.D. pf 0.61. When considered in each area it was found that only the highest area in voting in election. And the other areas are in moderate level.

2. Personal factors of women in Muang District, Nong Khai Province are moderate with the political overall found that the difference age, status, education level and occupation, there are political participation were significantly different. Difference income in political participation was not significantly different.

3. The factors that affecting the development of the political role of women in local political participation of women in Nong Khai Province are the development of common knowledge. To be used in the development of the political role of women in local political participation, democracy and the activity behaviors to target the most knowledgeable democracy. Activity and political behavior. But women do not develop as they should, therefore, not the role itself is. The research suggests that the development of the three sides, it is consistently the political equality with men.

Keywords : Political role, Women role, Political participation, Local political participation

บทนำ

การพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี โดยให้สตรีมีบทบาททางการเมือง ได้รับความสนใจ และมีการศึกษาอย่างกว้างขวาง ภายหลังที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ปี ค.ศ. 1975 หรือในปี พ.ศ. 2518 เป็นปีสตรีสากล สตรีจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการคิดและตัดสินใจในระดับต่าง ๆ เพราะการตัดสินใจเหล่านั้นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสตรี โดยรวม สักส่วนการมีบทบาททางการเมืองของสตรีในประเทศต่าง ๆ พบว่า ยังมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ระบุว่า แม้ว่าจะมีจำนวนสตรีเป็นครึ่งหนึ่งของประชากรโลก แต่สตรีได้รับการเลือกตั้งให้เข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกในรัฐสภาเพียงร้อยละ 12 และได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลเพียงร้อยละ 3 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของ

การมีบทบาททางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่นนั้นมีสัดส่วนที่ต่ำกว่าในระดับชาติ แต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

การมีบทบาททางการเมืองของสตรีอย่างเสรี ถือเป็นพื้นฐานของกระบวนการทางการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อนำไปสู่กระบวนการให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองอันชอบธรรม ในสังคมประชาธิปไตยสิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การที่สตรีต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศหรือใช้สิทธิเพื่อแสดงบทบาทต่าง ๆ ในทางการเมืองได้โดยตรง ภายใต้กรอบของกฎหมาย ถือเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นของระบอบประชาธิปไตย ทั้งในแง่ของหลักการและอุดมการณ์ การมีบทบาททางการเมืองสตรีถือเป็นหัวใจสำคัญ เพราะประชาธิปไตยคงเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการมีส่วนร่วมของบุรุษและสตรี ดังนั้นการมีบทบาททางการเมืองของสตรี จึงเป็นสิทธิทางการเมืองของฝ่ายที่จะอยู่ใต้การปกครอง ในการเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมือง เพื่อแสดงเจตนาเกี่ยวกับอำนาจ ผลประโยชน์ แม้กระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็บัญญัติรับรองสิทธิความเสมอภาคของบุรุษและสตรีไว้อย่างชัดเจน สังคมไทยได้เปิดโอกาสให้สตรี ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุรุษ โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทกิจกรรมทางการเมืองซึ่งก็ได้มีการยอมรับบทบาทและความสามารถของสตรีมากยิ่งขึ้นจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคม

จึงกล่าวได้ว่า สตรีได้กลายเป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่มีความสำคัญในสังคมจากค่านิยมในปัจจุบันเชื่อว่า อำนาจทางการเมืองควรที่จะกระจายอำนาจไปสู่สตรี โดยไม่จำกัดเพศ ชนชั้น เชื้อชาติ หรือศาสนา ดังนั้น สตรีควรที่จะมีบทบาททางการเมืองอย่างแท้จริงและทั่วถึง ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพทางการเมืองของสตรีโดยปัจจัยสำคัญ ในการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้คือ การให้สตรีได้รับโอกาสทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ข้อดีของกลุ่มสตรีทดลองนี้คือ มีประสบการณ์ ความต้องการ นิสัยใจคอ มีมุมมองและความสามารถที่แตกต่างจากบุรุษ จึงมีความละเอียดรอบคอบในการจัดทำแผนงานโครงการ

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริม การสนับสนุนให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการที่สตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สตรีด้วยกันเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มที่สตรีดูแลอย่างใกล้ชิดด้วย เช่น เด็กเยาวชน และผู้ด้อยโอกาส เนื่องจากสตรีมีมุมมองในเรื่องต่าง ๆ ที่ละเอียดกว่า และสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนทุกกลุ่ม ต่างจากบุรุษที่มักจะให้ความสำคัญในเรื่องใหญ่ ๆ มากกว่า เช่น ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ความเจริญ ความปลอดภัยต่าง ๆ เป็นต้น การที่สตรีเข้ามามีบทบาทและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นจะช่วยทำให้การพัฒนาเกิดความเต็มเต็ม สมดุล และมีความยั่งยืน ตอบสนองความต้องการของคนในสังคม และชุมชนท้องถิ่น ทั้งชายและหญิงได้อย่างแท้จริง จากเหตุผลดังกล่าวการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับจึงจำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมของสตรีและบุรุษเข้าไปมีบทบาทในสัดส่วน

ที่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเมืองที่ใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยเลือกศึกษาเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นเท่านั้น เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเป็นเรื่องเฉพาะของท้องถิ่นคน ที่สตรีหรือผู้หญิงที่จะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ มากกว่าการเมืองในระดับชาติ โดยมุ่งเป้าประสงค์ไปที่การวิจัยในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพราะการพัฒนาบทบาททางการเมืองเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงระบอบการปกครองนั่นก็คือ ประเทศใดที่สตรีมีระดับการมีบทบาททางการเมืองสูงย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยสูง การที่สตรีในจังหวัดหนองคายมีโอกาสเข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ทั้งในการเมืองระดับชาติ และโดยเฉพาะการเมืองในระดับท้องถิ่น มีสตรีจำนวนมากที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่เป็นนักการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาการพัฒนาบทบาทต่อการมีบทบาททางการเมืองของสตรีในจังหวัดหนองคาย ซึ่งจะช่วยให้สตรียังมีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อคุ้มครองสิทธิและโอกาสอย่างทัดเทียมกันในสังคม ตลอดจนเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในทางสังคม และการเมืองเพิ่มมากขึ้น ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของสตรีมากยิ่งขึ้น และถือว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงในการพัฒนาบทบาทต่อการมีบทบาททางการเมืองของสตรี และที่มีอิทธิพลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นไปเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

กรอบแนวคิดการทำวิจัย/ สมมติฐานการวิจัย

1. สมมติฐานการวิจัย

1.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 สตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพต่างกัน เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นแตกต่างกัน

2. กรอบแนวคิดที่ใช้การทำวิจัย

ตัวแปรต้น

ปัจจัยส่วนบุคคลของสตรี

1. อายุ
2. สถานภาพ
3. ระดับการศึกษา
4. รายได้
5. อาชีพ
6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง

ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

1. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง
3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่น
4. การติดต่อกับทางราชการ
5. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง

ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี

ในการศึกษาเรื่องการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยมีการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้ภูมิภาคเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากร โดยให้อยู่มาตรฐานเดียวกันและประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถและการจัดการ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้

“การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการมีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ”

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การอยู่ร่วมกันหรือเกิดกิจกรรมร่วมกันเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเข้าด้วยกันซึ่งกิจกรรมร่วมกันระหว่างมนุษย์นั้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองก็เป็นกิจกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่สำคัญที่เชื่อมโยงบุคคลที่มีแนวความคิดทัศนคติหรืออุดมการณ์ที่เหมือนกันเข้าหากัน โดยนักวิชาการต่างก็ได้ให้นิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป อาทิ

Myron Weiner (1991 อ้างถึงใน วัชรวิไล ไซยสาร, 2545, หน้า 48) ให้ความหมาย “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” (political participation) หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นไปในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม

Milbrath and Goel (1965 อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2552, หน้า 68) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำของบุคคลเพื่อพยายามมีอิทธิพลหรือ สนับสนุนต่อรัฐบาล และระบบการเมืองและยังรวมถึงบทบาทของประชาชนในการกระทำใด ๆ เพื่อมี อิทธิพลต่อผลทางการเมือง โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเพิ่มจากความสนใจทาง การเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้นเป็นลำดับ

Rosenstone and Hansen (1993) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นวิถีปกติของ ประชาธิปไตยที่ประชาชนและรัฐบาลจะต้องมีความสัมพันธ์ดำเนินไปร่วมกัน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่ได้เฉพาะเจาะจงสำหรับสถาบันทางการเมืองเท่านั้น แต่อาจจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อ กระบวนการทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของฝ่ายการเมือง

Verba และ Nie (1975, pp. 2-3 อ้างถึงใน พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2551, หน้า 173) เห็นว่า การมี ส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็นกิจกรรมของประชาชนเฉพาะบุคคล เป็นเรื่องของการกระทำกิจกรรม ทางการเมืองตามสิทธิที่กฎหมายกำหนดโดยเฉพาะสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคม หรือก่อตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมืองกลุ่มอื่น ๆ สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อรัฐบาล สิทธิที่ เกี่ยวกับการพูด การชุมนุมและการพิมพ์อย่างอิสระและเป็นกิจกรรมที่มุ่งหมายเพื่อที่จะสร้างอิทธิพลต่อ รัฐบาลทั้งในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเลือกกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งเป็นการเข้ามามี ส่วนร่วมต่อการปกครองโดยการกระทำกิจกรรม

จันทนา สุทธิจารี (2544) ได้ให้ความหมาย “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” หมายถึง การมีส่วนร่วม ทางการเมืองการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำ ได้ เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของ รัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

จากความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นมีลักษณะที่ รวมกันสองประการคือ ต้องเป็นไปตามความสมัครใจและมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ มีอำนาจ และมีลักษณะที่ต่างกันประการหนึ่งคือ Weiner เห็นว่า กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจใช้ วิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายได้ แต่ขณะที่นักวิชาการอีกสองท่านเห็นว่า ต้องเป็นไปตามที่ระบบการเมือง และกฎหมายกำหนดให้กระทำได้

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมยึดหลักพื้นฐานว่า “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนสามารถใช้อำนาจได้เสมอ แม้ว่าได้มอบอำนาจให้กับผู้แทนของประชาชนไปใช้ในฐานะที่เป็น ตัวแทนก็ตาม แต่ประชาชนก็สามารถเฝ้าดู ตรวจสอบ ควบคุมและแทรกแซงการทำหน้าที่ของตัวแทนของ ประชาชนได้เสมอ” ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การเรียกอำนาจคืนโดยการถอดถอน/ ปลดออกจากตำแหน่ง เป็นการควบคุมการใช้อำนาจของผู้แทนของประชาชนในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองแทนประชาชน ถ้าหากผู้แทนของประชาชนใช้อำนาจในฐานะ “ตัวแทน” มิใช่เป็นไปเพื่อหลักการที่ถูกต้องหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมที่แท้จริง กลับเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ มีการทุจริตหรือกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สามารถเรียกร้องอำนาจที่ได้มอบไปนั้นคืนกลับมาโดยการถอดถอน/ ปลดออกจากตำแหน่งได้

2. การริเริ่มเสนอแนะ เป็นการทดแทนการทำหน้าที่ของผู้แทนของประชาชนหรือเป็นการเสริมการทำหน้าที่ของตัวแทนประชาชน ประชาชนสามารถเสนอแนะนโยบาย ร่างกฎหมาย รวมทั้งมาตรการใหม่ ๆ เองได้ หากว่าตัวแทนของประชาชนไม่เสนอหรือเสนอแล้วไม่ตรงกับกับความต้องการของประชาชน

3. การประชาพิจารณ์ เป็นการแสดงออกของประชาชนในการเผ่าคู่ รวมทั้งตรวจสอบและควบคุมการทำงานของตัวแทนประชาชน ในกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารเตรียมออกกฎหมายหรือกำหนดนโยบายหรือมาตรการใด ๆ ก็ตาม อันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถที่จะเรียกร้องให้มีการชี้แจงข้อเท็จจริงและผลดีผลเสียก่อนออกหรือบังคับใช้กฎหมาย นโยบายหรือมาตรการนั้น ๆ

4. การแสดงประชามติ ประชาชนสามารถแสดงประชามติได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายสำคัญ หรือการออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก เช่น การรับร่างรัฐธรรมนูญ การขึ้นภาษี การสร้างเขื่อนหรือโรงไฟฟ้า เป็นต้น ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย สามารถเรียกร้องให้รัฐรับฟังมติของประชาชนเสียก่อนที่จะตรากฎหมาย หรือดำเนินการสำคัญ ๆ โดยการจัดให้มีการลงประชามติเพื่อถามความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ อันจะเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้าย

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Conway (2000 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2546, หน้า 66) กล่าวว่าตัวแปรที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีดังต่อไปนี้

- 3.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ เป็นต้น
- 3.2 ปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ ทักษะคติ ความเชื่อ บุคลิกภาพ ค่านิยม เป็นต้น
- 3.3 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมือง ระบบพรรคการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมือง วรรณทางนโยบายและการรณรงค์ทางการเมือง เป็นต้น
- 3.4 โครงสร้างทางกฎหมาย ได้แก่ กฎหมายเลือกตั้ง กระบวนการในการเลือกตั้ง รวมทั้งโอกาสในรูปแบบอื่น ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Lester W. Milbrath และ Madan L. Goel (1977 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 163-168) เน้นการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับบุคคล พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องมี 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยเรื่องสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมทั่วไป, ปัจจัยเรื่องสิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้าหรือสิ่งเร้าที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ, ปัจจัยของฐานะหรือตำแหน่งในสังคม และระบบส่วนตัวของบุคคล

Mc Closky (1968 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2556, หน้า 169-175) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรเพียง 3 ตัวแปร กล่าวคือ

1) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ คุณลักษณะของปัจเจกบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษาหรือระดับรายได้ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมทางสังคมเหล่านี้จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2) ตัวแปรด้านจิตวิทยา เนื่องจากความต้องการของบุคคลอันหลากหลาย เช่น ความต้องการอำนาจ ความต้องการชื่อเสียงหรือความต้องการการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นของสังคม เพราะฉะนั้นการเข้าร่วมทางการเมืองจึงเป็นการตอบสนองต่อความต้องการเหล่านั้น

3) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง สำหรับตัวแปรสำคัญทางด้านนี้ประกอบไปด้วย 3 ตัวแปรคือระบบพรรคการเมือง ลักษณะการรณรงค์หาเสียง (การทำให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารหรือการหาเสียงทางการเมือง) และประเด็นปัญหาทางการเมือง

Sherrill และ Vogler (1982 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2546, หน้า 67) ศึกษาพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมี 12 ตัวแปรย่อย แต่ตัวแปรที่สำคัญที่สุดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การเปิดรับสื่อในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ส่วนตัวแปรที่สำคัญรองลงมาคือ การทราบและการมีความรู้เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมือง

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และอลงกรณ์ คุตระกุล (2549, หน้า 165-166 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชดี แสงหะหมัด, 2559) พบว่า จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย การรวมกลุ่มการเมือง การสร้างเครือข่าย การศึกษาหาความรู้ ความพร้อมในการช่วยเหลือชาวบ้าน และการเข้ากลุ่มทางสังคม ในขณะที่ สมสุดา ผู้พัฒน์ และจุฬารัตน์ วัฒนะ (2556) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ ปัจจัยส่วนตัวของสตรีเอง ประกอบด้วย ระดับการศึกษา และการมีทุนทรัพย์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างมาก รวมถึงปัจจัยครอบครัวด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ มีการศึกษาของต่างประเทศ โดย Oliver H. Woshinsky ที่ศึกษาเรื่อง “Explaining Politics: Culture, Institutions, and Political Behavior” (1995, pp. 106-121) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย

1) ปัจจัยทางกรรมพันธุ์ เป็นปัจจัยที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เช่น รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ ความฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น พบว่า ผู้ทำงานการเมืองที่มีปัจจัยเหล่านี้ จะมีต้นทุนการเมืองสูงกว่า ผู้ที่มีปัจจัยด้านนี้น้อย

2) ปัจจัยทางสังคม เป็นปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม สถานภาพสมรส เป็นต้น พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ระดับการศึกษาต่ำ ชายที่สมรสแล้วมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าสตรีที่สมรสแล้ว

3) ปัจจัยด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ความรู้ทางการเมือง และความเกี่ยวพันในสังคม จากปัจจัยทางกรรมพันธุ์และปัจจัยทางสังคมส่งผลเชิงบวกต่อปัจจัยทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ความรู้ทางการเมือง และความเกี่ยวพันในสังคม พบว่า สตรีที่มีปัจจัยด้านนี้มากย่อมมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองสูง

4) ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับระบบการเมืองของรัฐ เช่น การกำหนดวิธีการเลือกตั้ง การกำหนดกติกาการเลือกตั้ง ความเข้มแข็งของพรรคการเมือง โดยถ้ากติกาการเลือกตั้งไม่ยุ่งยาก การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็มีมาก

5) ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และการเห็นคุณค่าในตน พบว่า ปัจจัยทั้งสองนี้เป็นผลมาจากปัจจัยทางกรรมพันธุ์ ปัจจัยทางสังคม ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ความรู้ทางการเมือง และความเกี่ยวพันในสังคม สตรีที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าในตน ประกอบด้วย ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางการเมือง สตรีนั้นย่อมมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ซึ่งย่อมส่งผลให้มีอิทธิพลทางการเมืองสูงตามไปด้วย

เช่นเดียวกับ Farzana Bari ที่ได้ศึกษาเรื่อง “Women’ Political Participation: Issues and Challenge” (2005 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชดี แสงหะหมัด, 2559) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี มีดังนี้

1) ปัจจัยด้านอุดมการณ์ สังคมที่มีอุดมการณ์พบว่า ชายเป็นใหญ่ สตรีจะมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เพราะสตรีจะถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ทำหน้าที่การเป็นแม่ และภรรยา ส่วนกิจการเมืองซึ่งเป็นเรื่องนอกบ้านควรเป็นภารกิจของผู้ชายมากกว่า

2) ปัจจัยทางการเมือง สังคมที่ให้คำนิยามเป็นการเมืองในระบบ หรือการเมืองในเชิงสถาบันการเมือง ซึ่งสตรีจะมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างน้อย ตรงกันข้ามหากสังคมโดยอมรับว่าการเมืองมีทั้งในระบบ และนอกระบบหรือแบบธรรมชาติ สตรีจะมีโอกาสเข้าร่วมการเมืองค่อนข้างสูง โดยพบว่า สังคมใดมีระบอบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยสูง สตรีก็มีโอกาสเข้าร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วยเช่นกัน

3) ปัจจัยทางสังคม - วัฒนธรรม ความเชื่ออย่างมั่นคงของคนในสังคมจนกลายเป็นวัฒนธรรม ความเชื่อของสังคมย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีสังคมที่ให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว โอกาสที่สตรีมีส่วนร่วมการเมืองก็ย่อมมีน้อย สตรีที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน การมี

ส่วนร่วมทางการเมืองก็แตกต่างกันด้วย บทบาทสตรีที่ต้องรับผิดชอบงานในครอบครัว และดูแลบุตรเป็นปัจจัยทางสังคมที่ทำให้สตรีไม่มีเวลาพอที่จะทำงานด้านการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีจึงน้อยกว่าผู้ชาย

4) ปัจจัยเศรษฐกิจ การทำงานภาคการเมืองจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายสูง หากสตรีไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอ โอกาสที่สตรีจะมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ย่อมมีน้อยตามไปด้วย

5) ปัจจัยภูมิหลังทางสังคมและทางการเมือง หมายถึง สตรีที่ไม่ได้ทำงานภาคสังคม หรือไม่ได้แสดงบทบาทพัฒนาชุมชนให้ชาวบ้านในชุมชนนั้นเห็นผลงาน หรือเห็นความสามารถของตน ย่อมมีภูมิหลังทางสังคมและการเมืองต่ำ การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ย่อมมีน้อย ในทางกลับกัน หากสตรีที่มีทักษะทางการเมือง มีทุนทรัพย์ มีการศึกษา ได้รับการฝึกฝนอบรมและสามารถเข้าถึงข้อมูลปัจจุบันทันเหตุการณ์ สตรีนั้นย่อมมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงเช่นกัน

นอกจากปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองแล้วนั้น ยังมีการศึกษาถึง “อุปสรรคที่มาขัดขวางการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง” โดยการศึกษาของ ทิชา ณ นคร และคณะ (2545) พบว่า อุปสรรคเหล่านั้น ได้แก่

1) ผู้กำหนดนโยบายส่วนใหญ่มักไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง ทำให้ไม่มีการผลักดันอย่างจริงจัง

2) ความไม่เชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองที่ให้การสนับสนุน

3) การขาดความพร้อมและความมั่นใจของผู้หญิง

4) การเมืองมีการแข่งขันสูง ใช้เงินจำนวนมาก นำมาซึ่งการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม

5) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่เชื่อมั่นในตัวผู้สมัครที่เป็นผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาธิปไตยในระบบตัวแทน

6) ปัญหาเชิงโครงสร้าง ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่ชายเป็นใหญ่ ส่งผลต่อทัศนคติที่มีกับผู้หญิงว่าต้องอยู่ในฐานะแม่บ้านและไม่ควรเป็นผู้นำ

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรที่เป็นเพศหญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 75,673 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่เป็นเพศหญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 385 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของของยามานะ (Yamane, 1973, p. 125)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยทำการศึกษาร่วมกันระหว่างการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่น โดยแบบสอบถามแบบการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คุณลักษณะบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การนับถือศาสนา การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 การวัดระบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรี ลักษณะเป็นแบบการประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยเนื้อหาจะแบ่งออกทั้งหมด 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- 2) ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง
- 3) ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่น
- 4) ด้านการติดต่อกับทางราชการ
- 5) ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรี และการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปตามวิธีการทางสถิติ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีการกำหนดช่วงชั้นไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.21 – 4.20	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

- 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยการทดสอบค่า t-test และค่า F-test

4) วิเคราะห์และการประเมินผลการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยนำผลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสรุปผลการดำเนินการวิจัย

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), ค่า t-test และค่า F-test เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาบทบาททางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.4 มีสถานภาพเป็น โสด คิดเป็นร้อยละ 36.4 รองลงมาคือ มีสถานภาพการสมรส คิดเป็นร้อยละ 57.9 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 43.9 โดยมีรายได้ 3,001 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.6 และมีอาชีพลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 52.1

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การไปลงคะแนนเลือกตั้งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่น ด้านการติดต่อกับทางราชการ และด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมพรรคการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า

3.1 อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 รายได้ที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า มี 3 ปัจจัยที่มีผลคือ ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ด้านเจตคติที่มีต่อบทบาททางการเมืองของสตรีตามวิถีประชาธิปไตย และด้านพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการส่งเสริมการเข้ามา มีบทบาททาง

การเมืองของสตรีมากยิ่งขึ้น และถือว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี และที่มีอิทธิพลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นไปเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีต่อไป

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาบทบาททางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปลงคะแนนเลือกตั้งอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เพราะสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปเลือกตั้ง เพราะเชื่อว่า การเลือกตั้งคือการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ดังนั้น สตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายจึงให้ความสำคัญกับเรื่องของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น และมีความเข้าใจชัดเจนในวัตถุประสงค์ของการไปลงคะแนนเลือกตั้งอย่างมาก เพราะถือว่าการเลือกตั้งเป็นการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่ในขณะเดียวกันสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายก็ยังให้ความสำคัญในเรื่องการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง เช่น การติดต่อกับทางราชการเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นเท่าที่ตนเองจะสามารถทำได้ และยังสนใจด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่นเพื่อร่วมเข้าร่วมกิจกรรมและแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นของตนเองอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติศรี (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านนั้น ด้านการไปลงคะแนนเลือกตั้งอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ สุกฤดา จินดาพร (2556) ที่ทำการวิจัยเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า สตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

2.1 อายุที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิท เชน้ำ (2554) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 สถานภาพที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อักษร ทองพลอย (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กรณีเลือกตั้งซ่อม ผลการศึกษาพบว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีสถานภาพต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองนารเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน

2.3 ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกฤตา จินดาพรหม (2556) ที่ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า สตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

2.4 อาชีพที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกฤตา จินดาพรหม (2556) ที่ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า สตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนแตกต่างกัน

2.5 รายได้ที่ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ผลการศึกษายืนยันปรากฏเช่นนี้ เพราะสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายที่มีรายได้แตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

3.1 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ระบบการเมืองต้องเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ระบบการเมืองดังกล่าว พร้อมกันนี้จะต้องเปิดโอกาสให้สตรีได้แสดงทัศนะและเข้ามามีบทบาททางการเมือง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสตรี เพื่อให้สอดคล้องตรงกับความต้องการของสตรีมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีบทบาทของสตรี ด้านการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการปลูกฝังให้สตรีสามารถเข้าใจในสิทธิและบทบาทขั้นพื้นฐานของตนเอง และสนับสนุนการมีบทบาทในการ

ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมแล้ว สิ่งนั้นจะเป็นตัวช่วยส่งเสริม และสนับสนุนในระยะยาวให้สตรีในท้องถิ่นเข้ามาบทบาทในทางการเมืองได้

3.2 การพัฒนาเจตคติที่มีต่อบทบาททางการเมืองของสตรีตามวิถีประชาธิปไตย คนในสังคมต้องมีเจตคติที่ดี ตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน แนวทางในการดำเนินงานเน้นการส่งเสริมและจัดให้มีการให้การศึกษา เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีให้แก่เด็ก เยาวชน สตรี และบุรุษทุกระดับและทุกกลุ่มอายุ

3.3 การพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการณรงค์หาเสียง การเข้ารับสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น การเข้าร่วมประชาพิจารณ์ การเข้าร่วมต่อสู้อาชญาทางการเมือง เพื่อผู้วิจัยจะได้นำมาพัฒนาซึ่งการพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อการพัฒนากลุ่มสตรีทดลองให้ได้ ได้รับความรู้ความเข้าใจว่าพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองคืออะไร ผู้วิจัยมองว่า การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของสตรีเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของสังคมที่ทันสมัย และสังคมที่ทันสมัยแล้วนั้นมีพื้นฐานสำคัญในทางการเมืองของระบบการเมืองที่พัฒนาแล้ว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมของพรรคการเมือง มีส่วนร่วมน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนสตรี และให้โอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมของพรรคการเมืองให้มากกว่านี้ ทั้งในเรื่องของการเลือกตั้ง การเป็นอาสาสมัครประจำพรรคการเมือง และการเข้าร่วมประชุมรับฟังการแถลงนโยบายของพรรคการเมือง การเลือกผู้แทนสมาชิกพรรคที่เป็นสตรี และการให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมของพรรคการเมือง เพื่อที่จะให้สตรีได้เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมของพรรคการเมือง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจและเพิ่มระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมของพรรคการเมืองได้มากยิ่งขึ้น

1.2 จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการติดต่อกับทางราชการอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการติดต่อกับทางราชการ เช่น การรายงานความเป็นอยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้ทาง

ราชการทราบ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่ราชการ และเรื่องปัญหาในชุมชนท้องถิ่น โดยให้ติดต่อกับทางราชการเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.3 จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทต่าง ๆ ของสตรีให้เพิ่มมากขึ้น โดยให้สตรีได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรม/ โครงการของชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น เช่น การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) การทำงานกลุ่มร่วมกัน เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การรวมกลุ่มกันในการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน และการเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

1.4 จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนสตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายให้เป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ในเรื่องของการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการเมืองให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นทราบ และติดตามข่าวสารทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอยู่เสมอ

1.5 จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก เพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างก็ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้สตรีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคายไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง ทั้งในการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านนี้ของสตรีให้ดียิ่งต่อไป ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องพยายามส่งเสริมให้สตรีเกิดการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งด้านการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุก ๆ ด้าน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การพัฒนาด้านความรู้ในการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ต้องมีการสร้างเครือข่ายความรู้โดยการจัดตั้งองค์กร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในระบบประชาธิปไตย และสามารถนำความรู้ที่ได้มาไปพัฒนาต่อยอดทำความเข้าใจด้านความรู้ในการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับครอบครัวและชุมชนต่อไป เจตคติด้านความเสมอภาคบุรุษและสตรี ต้องตระหนักถึงข้อจำกัด ในการประเมินคือ การวัดเจตคติของกลุ่มสตรีทดลอง ด้านความเสมอภาคบุรุษและสตรีมีมิติที่เกี่ยวข้องหลายมิติ อาทิ มิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจน ความเสมอภาคในครอบครัว ซึ่งล้วนมีผลต่อความเสมอภาคอย่างลึกซึ้งและซับซ้อน ดังนี้ ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีในจังหวัดหนองคาย สามารถนำรูปแบบทั้ง 3 ด้าน ไปใช้ในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีได้ทุกพื้นที่

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ส่วนราชการ และภาคเอกชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสามารถนำรูปแบบการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรี ทั้ง 3 ด้าน ไปจัดทำแผนอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้สตรีมีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองสตรีในระดับท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติ

2.4 ควรศึกษาในประเด็นเพิ่มเติม เช่น แรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรี เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากการวิจัย และนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้พัฒนาบทบาททางการเมืองของสตรีต่อไป

รายการอ้างอิง

จันทนา สุทธิจาริ. (2544). “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: วิ. เจ. พรินต์ติ้ง.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2546). รายงานการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์การอิสระ. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชดี แสงหะหมัด. (2559). การเสริมพลังของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศไทย. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ทิตา ณ นคร และคณะ. (2545). ผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ : บันทึกการเดินทางสู่ความเสมอภาค. กรุงเทพฯ: เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2552). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ปิยะฉัตร พึ่งเกียรติศิริ. (2547). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2551). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 15(1), 165-199.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2556). สังคมวิทยา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พ็ชณี วรกวิน. (2522). จิตวิทยาสังคม. นนทบุรี: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.

- วัชรวิชัย สาร. (2545). การมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับการเมืองภาคประชาชน. *รัฐสภาสาร*, ฉบับเดือน พฤษภาคม, 48.
- สนิท เชนน้ำ. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนตำบลศาลเจ้าโรงทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง*. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.
- สมสุดา ผู้พัฒนา และจุฬารัตน์ วัฒนนะ. (2556). *การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของ สท. ตามแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ในระดับผลลัพธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุกฤตา จินดาพรหม. (2556). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อักษร ทองพลอย. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กรณีเลือกตั้งซ่อม พ.ศ. 2554*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Rosenstone J. S., & Hansen, J. M. (1993). *Mobilization, participation and democratization in America*. Washington: Macmillan.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (Third edition). New York: Harper and Row Publication.